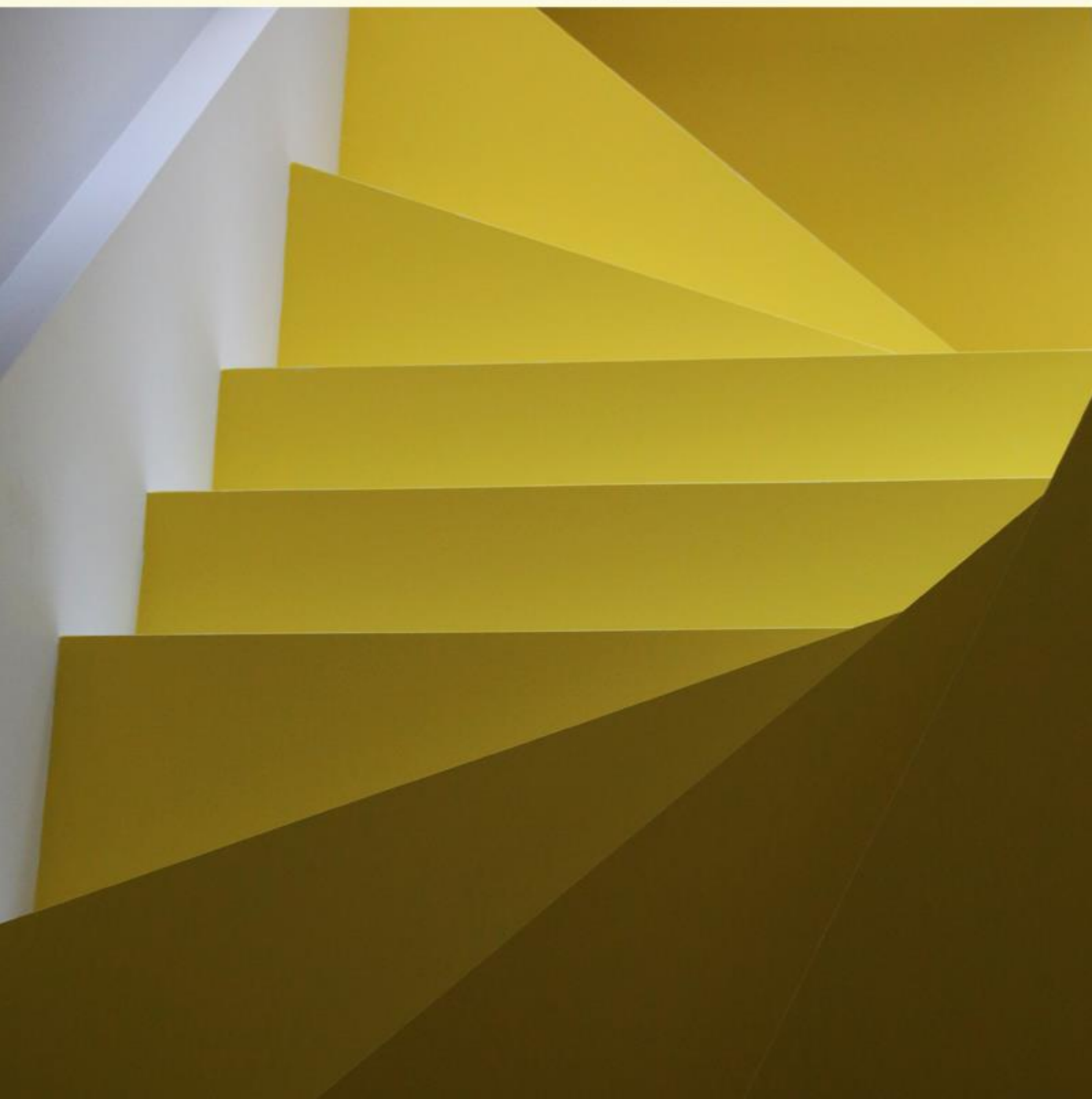

Agencija za odgoj i obrazovanje

XXX. Proljetna škola školskih knjižničara Republike Hrvatske

**Tradicija i suvremenost u radu
školskog knjižničara**

Agencija za odgoj i obrazovanje
Education and Teacher Training Agency

Donje Svetice 38

10 000 Zagreb

www.azoo.hr

NAKLADNIK

Jadranka Žarković-Pečenković, prof.

© Agencija za odgoj i obrazovanje, 2018.

ZA IZDAVAČA

Goranka Braim Vlahović, Adela Granić

UREDнице

PRIPREMA ZBORNIKA

Irena Bando, Svjetlana Basara, Adela Granić, Margareta Glavurtić, Zora Hajdarović, Adrijana Hatadi, Jadranka Junačko, Darija Jurić, Hrvoje Mesić, Nataša Mesić Muhremi, Sandra Milek, Vlasta Pavlović, Danica Pelko, Elda Pliško Horvat, Ivana Rakonic Leskovar, Ružica Rebrović-Habek, Josip Rihtarić, Josip Strija, Sanja Šušnjara Rajić, Jadranka Tukša, Korina Udina, Ivana Vladilo

PROGRAMSKI ODBOR

Svjetlana Basara, Ankica Blažinović Kljajo, Goranka Braim Vlahović, Marija Deanković, Sanja Galic, Jadranka Jurić, Tatjana Kola Janković, Božica Kühn, Ana Marinić, Lidija Levačić Mesarov, Sunčana Martinović, Nataša Mesić Muharemi, Renata Mihalić Dobrić, Ivana Pazaver, Gordana Perkić, Elda Pliško Horvat, Suzana Pušić, Nikolina Rukavina, Ljiljana Šarec, Kristina Varda, Dubravka Volenec

LEKTURA

Alida Devčić Crnić, Adela Granić, Tatjana Krpan Mofardin, Gabrijela Mahmutović, Koraljka Mahulja Pejčić, Robert Posavec, Ksenija Sobotinčić Štropin, Draženka Stančić, Korina Udina, Sandra Vidović, Denis Vincek

ORGANIZACIJSKI ODBOR

Marko Štrok

NASLOVNICA

Goranka Braim Vlahović

GRAFIČKO UREĐENJE

ISSN 1847-6074

Računalni zapis

Zbornik izlazi jedanput godišnje

Objavljeno u Hrvatskoj 2018. i dostupno na mrežnim stranicama Agencije za odgoj i obrazovanje

XXX.
Proljetna škola
školskih knjižničara Republike Hrvatske

Baška
18. do 21. travnja 2018.

TEMA
Tradicija i suvremenost u radu školskog knjižničara

ZBORNIK RADOVA

Agencija za odgoj i obrazovanje
Zagreb, 2018.

Pronalaženje i vrednovanje znanstvenih informacija u školskim knjižnicama

doc. dr. sc. **Ivana Hebrang Grgić**

ivana.grgic@ffzg.hr

Odsjek za informacijske i komunikacijske znanosti

Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

Sažetak

Korisnici školskih knjižnica, bez obzira radi li se o učenicima, nastavnicima ili stručnim suradnicima, za svoj rad i obrazovanje često trebaju znanstvene informacije. One se najčešće objavljuju u znanstvenim časopisima koji su zbog visokih cijena nerijetko teško dostupni. Zbog toga školski knjižničari, kako bi zadovoljili informacijske potrebe svojih korisnika, koriste informacije koje su objavljene u otvorenome pristupu, tj. besplatno su dostupne na internetu. Pri tome moraju koristiti vještine informacijske pismenosti kako bi informacije pronašli, ali i provjerili njihovu kvalitetu prije nego što ih daju korisnicima. Postoje brojni strani časopisi upitne kvalitete, tzv. predatorski časopisi pa je potrebno poznavati kriterije za otkrivanje takvih časopisa. Školska knjižnica mora svojim korisnicima pomoći da nauče kako pronaći znanstvene informacije, kako ih vrednovati i ispravno koristiti.

Ključne riječi: znanstvene informacije, otvoreni pristup, predatorski časopisi, školska knjižnica, informacijska pismenost

Abstract

School library users – students, teachers and professional associates – need scientific information for their work and education. Scientific information is available in scientific journals, but journals are often unavailable because high subscription prices. That is the reason why school librarians, to meet their users' needs, use open access information, i.e. information that is freely available on the Internet. When using open access information, information literacy skills are important because the quality of the information has to be ensured before the information is offered to library users. There are many scientific journals of questionable quality, so called *predatory* journals. There are certain criteria to detect those journals. One of the important goals of school library is to educate the users how to find, evaluate and use scientific information.

Keywords: scientific information, scientific journals, open access, school library, information literacy

Uvod

Korisnici školskih knjižnica, bez obzira radi li se o učenicima, nastavnicima ili stručnim suradnicima, za svoj rad i obrazovanje često trebaju znanstvene informacije. Najčešći i najprihvaćeniji oblik objavljivanja znanstvenih informacija jesu članci u znanstvenim časopisima, zbog brzine objavljivanja i zbog uhodanog procesa recenzije (tj. kontrole kvalitete). Ostali oblici formalnog objavljivanja znanstvenih informacija su radovi u zbornicima sa znanstvenih skupova, izlaganja na znanstvenim skupovima, poglavlja u znanstvenim knjigama, znanstvene knjige, obranjene disertacije i sav drugi sadržaj čija je kvaliteta provjerena recenzijom.

Znanstveni su časopisi i znanstvene knjige zbog visokih cijena nerijetko teško dostupni korisnicima školskih knjižnica. Zbog toga školski knjižničari, kako bi zadovoljili informacijske potrebe svojih korisnika, koriste informacije koje su besplatno dostupne na internetu. Za pronalaženje takvih informacija, za provjeru njihove kvalitete i za njihovo ispravno korištenje nužno je razvijati vještine informacijske pismenosti. Otvoreni pristup (engl. *open access*) znanstvenim informacijama ostvaruje se putem časopisa ili repozitorija pa je nužno da školski knjižničar zna vrednovati takve izvore i da prepozna pouzdane baze podataka koje donose popise relevantnih i kvalitetnih časopisa i/ili repozitorija.

Provjera kvalitete i znanstvena komunikacija

Za napredak znanosti nužne su pouzdane i kvalitetne znanstvene informacije. Zbog toga je razvijen sustav recenzije – postupka u kojem znanstvenici koji su stručnjaci za pojedina područja vrednuju tuđe radove. Klasična recenzija radova u znanstvenim časopisima (a također i recenzija znanstvenih knjiga i radova prijavljenih za znanstvene skupove) provodi se tako da dva do tri recenzenta pregledaju rad, vrednuju ga i daju preporuku za objavljivanje ili odbijanje. Recenzente bira urednik časopisa, a on zadržava i pravo konačne odluke o prihvatanju ili odbijanju rada. Takva je recenzija temelj znanstvene komunikacije. Ona ima poneke nedostatke, primjerice dužinu trajanja, moguć pogrešan odabir recenzenata, nespremnost autora da prihvati sugestije recenzenata i dr.⁴⁰ U elektroničkoj sredini pojavljuju se nove mogućnosti pa neki časopisi uvode tzv. otvorenu recenziju u kojoj uz radove objavljuju i tekstove recenzentskih izvještaja i/ili omogućavaju interakciju recenzenata, autora, a ponekad i čitatelja. Recenzija je nužan sastavni dio znanstvene komunikacije jer ona jamči kvalitetu objavljenih znanstvenih informacija. Međutim, postoje časopisi, izdavači i konferencije koji koriste mogućnosti umrežene elektroničke sredine i objavljuju *znanstvene* časopise bez provođenja recenzije, tj. bez kontrole kvalitete. To su predatorski izdavači i oni su velika prijetnja znanstvenoj komunikaciji i napretku znanosti. Često vrlo vješto zavaravaju znanstvenike pa postoji mogućnost da se nova istraživanja temelje na takvim neprovjerenim informacijama.

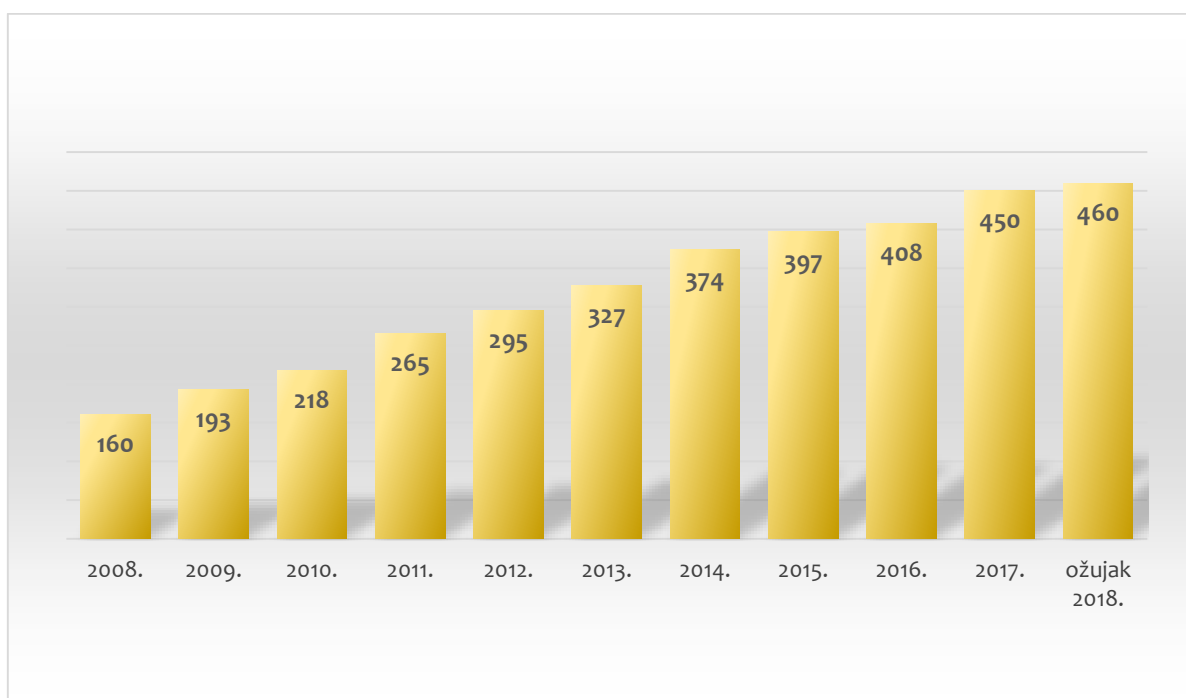
⁴⁰ Hebrang Grgić, Ivana. 2016. *Časopisi i znanstvena komunikacija*. Naklada Ljevak. Zagreb. 129-132.

Znanstvene informacije hrvatskih autora

Časopisi

Hrvatski znanstvenici objavljuju u raznim domaćim i stranim publikacijama – u časopisima, knjigama, zbornicima, a često i pohranjuju radove u repozitorijima. Neki od tih radova dostupni su u otvorenome pristupu, a neki nisu.

Hrvatski znanstveni časopisi uglavnom su dostupni putem portala Hrčak i provjerene su kvalitete. Hrčak je portal (zapravo repozitorij) hrvatskih znanstvenih časopisa i omogućava pristup sve većem broju hrvatskih časopisa.⁴¹

Grafikon 1. Porast broja hrvatskih znanstvenih časopisa na portalu Hrčak od 2006. do ožujka 2018. godine

Grafikon prikazuje porast broja časopisa od pokretanja Hrčka do ožujka 2018. godine. Početkom ožujka 2018. godine na portalu je bilo 460 časopisa s 14 479 objavljenih sveščića i 183 617 objavljenih radova. Od toga 98% radova ima otvoreno dostupan cjeloviti tekst. Neki časopisi više nisu aktivni jer su prestali izlaziti, ali su i dalje dostupni putem Hrčka. Sve časopise prije uključivanja provjerava Savjet Hrčka koji vrednuje časopise prema propisanim kriterijima. Zbog toga korisnici mogu biti sigurni da svi časopisi na Hrčku provode ispravnu politiku objavljivanja, tj. da uredništva kontroliraju kvalitetu radova. Prema tome, Hrčak je provjeren, pouzdan i kvalitetan izvor znanstvenih informacija (ne samo hrvatskih autora jer mnogi časopisi objavljuju i radove stranih znanstvenika). Školski knjižničar može bez straha radove iz časopisa na Hrčku preporučivati svojim korisnicima.

⁴¹ Hrčak. 2018. *O Hrčku*. Srce. Zagreb. (pristupljeno 15. ožujka 2018.).

Postoje i strani otvoreno dostupni časopisi kao i baze podataka koje provjeravaju kvalitetu časopisa. Primjer je baza *DOAJ (Directory of Open Access Journals)* koja sadrži znanstvene časopise u otvorenome pristupu, a prije uvrštavanja časopisa provjerava njihovu kvalitetu⁴².

Radovi hrvatskih i stranih znanstvenika koji su objavljeni u stranim časopisima i bazama s pretplatama najčešće nisu dostupni korisnicima školskih knjižnica. Pravo pristupa nekim odabranim komercijalnim bazama imaju visokoškolske, sveučilišne, specijalne knjižnice i nacionalna knjižnica. Jedan od zaključaka 16. okruglog stola o slobodnom pristupu informacijama, održanog u prosincu 2016. godine, usmjeren je upravo prema aktivnostima koje bi i za školske knjižnice omogućile pristup određenim komercijalnim bazama podataka:

*Suvremena knjižnica informacijsko je, medijsko i komunikacijsko središte i zato mora omogućiti pristup e-izvorima za sve korisnike, uključujući pristup komercijalnim bazama podataka koje se nabavljaju na nacionalnoj razini. Školske knjižnice sastavni su dio istog obrazovnog sustava kao i visokoškolske knjižnice pa i njima treba omogućiti slobodan pristup e-izvorima, odnosno licenciranim bazama podataka...*⁴³

Repozitoriji

Sve je veći broj repozitorija pri hrvatskim znanstvenim i obrazovnim ustanovama. Primjerice, jedan od najstarijih je Repoziotorij Medicinskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu koji pohranjuje uglavnom članke koje su zaposlenici fakulteta objavili u znanstvenim časopisima (ne samo hrvatskima) te doktorske disertacije⁴⁴. Broj repozitorija pri hrvatskim ustanovama porastao je uspostavom Dabra – nacionalne platforme za uspostavu repozitorija. Iako je broj repozitorija naizgled velik (u ožujku 2018. ih je 121), treba imati na umu da su neki od njih samo pokrenuti i da imaju tek neznatan broj pohranjenih radova⁴⁵. Dabar je pokrenut 2015. godine i u početku je orijentiran na pohranu studentskih završnih i diplomskih radova. Sve su to radovi koji su obranjeni pred povjerenstvima na hrvatskim fakultetima što jamči njihovu kvalitetu. Zbog toga su i takvi radovi provjeren izvor i školski ih knjižničar može preporučiti svojim korisnicima.

Kod preporučivanja radova u repozitorijima treba imati na umu da neki repozitoriji omogućavaju i pohranjivanje neregiziranih radova (npr. prva verzija rada koji će se kasnije poslati nekom časopisu). To je često jako korisno za stvaranje konačne verzije rada, ti radovi su često kvalitetni, ali treba znati da oni još nisu prošli klasičnu recenziju. Ako rad kasnije prođe recenziju, podatak o tome trebao bi biti vidljiv u repozitoriju.

Slika 1. pokazuje primjer rada koji je u repozitoriju objavljen kao neregizirani rad (rukopis, engl. *pre-print*), a kasnije je recenzirana verzija objavljena kao poglavlje u znanstvenoj knjizi,

⁴² DOAJ. 2018. *Directory of open access journals*. (pristupljeno 15. ožujka 2018.).

⁴³ Pšenica, Davorka. 2017. 16. okrugli stol o slobodnom pristupu informacijama. *HKD Novosti* 73. (pristupljeno 15. ožujka 2018.).

⁴⁴ Škorić, Lea; Vrkić, Dina; Petrak Jelka. 2016. Current state of open access to journal publications from the University of Zagreb School of Medicine. *Croatian Medical Journal* 57/1. 71-76.

⁴⁵ Dabar. 2018. *Statistika*. Srce. Zagreb. (pristupljeno 15. ožujka 2018.)

što je vidljivo u zapisu. Objavljivanje nerecenziranih verzija u repozitorijima koristi znanstvenicima i znanosti jer postoji mogućnost ranog komentiranja i citiranja takvih radova.^{46, 47}

Hebrang Grgić, Ivana. *Citatna prednost znanstvenih radova objavljenih u otvorenom pristupu*. [Rukopis (preprint)] (Neobjavljeno (rukopis))

Vrsta građe: Rukopis (preprint)

Glavne riječi: citatna prednost, otvoreni pristup, repozitorij, znanstvena komunikacija, znanstveni časopis

Područja: [Informacijske znanosti > Bibliotekarstvo](#)

Odsjeci: Odsjek za informacijske i komunikacijske znanosti

Dodatne informacije: Rad je kasnije objavljen kao poglavlje u recenziranoj knjizi: Hebrang Grgić, Ivana. *Citatna prednost znanstvenih radova objavljenih u otvorenom pristupu* // Informacijska tehnologija u obrazovanju : znanstvena monografija / Lasić-Lazić, Jadranka (ur.). Zagreb : Zavod za informacijske studije Odsjeka za informacijske i komunikacijske znanosti Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, 2014. Str. 155-169.

Datum pohrane: 10 Mar 2014 10:29

Zadnja promjena: 29 Jan 2015 10:48

Slika 3. Prikaz rada koji je pohranjen u repozitorij Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu kao preprint⁴⁸ (nerecenzirana verzija), a kasnije je objavljen kao poglavlje u tiskanoj knjizi⁴⁹

Popisi svjetskih repozitorija dostupni su putem baza *Directory of Open Access Repositories*⁵⁰, *Registry of Open Access Repositories*⁵¹ i drugih.

Što su predatorski časopisi i kako ih otkriti

Postoje brojni strani časopisi, konferencije i baze podataka upitne kvalitete. Školski knjižničar trebao bi biti svjestan postojanja predatorskih časopisa – časopisa koji su otvoreno dostupni,

⁴⁶ Kurtz, Michael J. i dr. 2005. *The effect of use and access on citations*. Harvard-Smithsonian Center for Astrophysics. (pristupljeno 15. ožujka 2018.).

⁴⁷ Hebrang Grgić, Ivana. 2014. Citatna prednost radova objavljenih u otvorenom pristupu. *Informacijska tehnologija u obrazovanju*. Ur. Lasić-Lazić, Jadranka. Zavod za informacijske studije Odsjeka za informacijske i komunikacijske znanosti Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. Zagreb. 155-169.

⁴⁸ preuzeto s <http://darhiv.ffzg.unizg.hr/4140/>

⁴⁹ Hebrang Grgić, Ivana. 2014. Citatna prednost radova objavljenih u otvorenom pristupu. *Informacijska tehnologija u obrazovanju*. Ur. Lasić-Lazić, Jadranka. Zavod za informacijske studije Odsjeka za informacijske i komunikacijske znanosti Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. Zagreb. 155-169.

⁵⁰ DOAR. 2018. *Directory of open access repositories*. (pristupljeno 15. ožujka 2018.).

⁵¹ ROAR. 2018. *Registry of open access repositories*. (pristupljeno 15. ožujka 2018.).

za sebe tvrde da su znanstveni, ali zapravo ne kontroliraju kvalitetu radova koje objavljuju, tj. ne šalju radove na recenziju prije odluke o objavljivanju iako tvrde da to čine⁵². Cilj takvih časopisa je isključivo zarada jer naplaćuju autorima objavljivanje radova. Budući da postoje i otvoreno dostupni časopisi koji naplaćuju autorima objavljivanje, a ipak provode recenziju, jako je važno znati razlikovati predatorske časopise od ostalih časopisa. U tome mogu pomoći razni kriteriji koje treba analizirati prilikom procjene vjerodostojnosti časopisa (npr. podatak o izdavaču, uredniku, članovima uredništva, podatak o adresi, područje koje časopis pokriva, brzina recenzije, gramatika i pravopis koji se koriste na mrežnim stranicama časopisa, način uređivanja radova isl.).

Do siječnja 2017. godine J. Beall je održavao listu predatorskih časopisa i izdavača, ali ju je povukao pa je dostupna arhivirana verzija⁵³. Brojni su kritičari prigovarali Beallovim kriterijima smatrajući da nije dobro raditi *crne* liste (tj. liste loših časopisa). Zbog toga postoje tzv. *bijele* liste – baze podataka koje okupljaju časopise provjerene kvalitete. Takav je na nacionalnoj razini portal Hrčak, a na međunarodnoj razini baza Directory of Open Access Journals⁵⁴. Iako je baza DOAJ u početku nastojala okupiti sve časopise u otvorenome pristupu, od 2015. godine na sve se časopise primjenjuju kriteriji kojima se kontrolira kvaliteta časopisa prije uvrštavanja u bazu (npr. provodi li se recenzija, izlazi li časopis redovito, tko su urednici, članovi uredništva itd.). Ipak, treba imati na umu da nisu svi kvalitetni časopisi u DOAJ-u (najčešće iz razloga što nisu niti prijavljeni u bazu).

Kada pronađe znanstveni časopis u otvorenom pristupu, školski bi knjižničar trebao provjeriti neke aspekte uređivanja i objavljivanja. Npr. ako je časopis u uglednim bazama (poput Hrčka, DOAJ-a ili se referira u bazama poput Scopusa ili nekoj od baza Web of Science) moguće ga je bez straha preporučiti korisnicima školskih knjižnica. Ako časopisi nisu u spomenutim bazama, bilo bi dobro provjeriti najmanje sljedeće:

- postoje li u opisu časopisa na mrežnim stranicama pravopisne i gramatičke pogreške i/ili zatipci
- postoji li podatak o uredniku i članovima uredništva
- jesu li urednik i članovi uredništva ugledni znanstvenici (međutim, čak i ako su navedeni, nije sigurno da su dali pristanak na to)
- postoji li podatak za kontakt (stvarna i elektronička adresa)
- koje područje pokriva časopis (ako pokriva različita područja ili je multidisciplinaran, to može biti sumnjivo)
- je li naziv časopisa ili izdavača jako sličan nazivu drugog (uglednog) časopisa ili izdavača
- odgovara li naslov časopisa području koje pokriva
- tvrdi li se da se recenzija provodi u vrlo kratkom vremenu (nekoliko dana)

⁵² Beall, Jeffrey. 2012. Predatory publishre. *Scientist*. (pristupljeno 15. ožujka 2018.).

⁵³ Beall's list. 2018. *Beall's list of predatory journals and publishers*. (pristupljeno 15. ožujka 2018.).

⁵⁴ DOAJ. 2018. *Directory of open access journals*. (pristupljeno 15. ožujka 2018.).

- koliko članaka se objavljuje u jednom broju (ako je broj jako mali, časopis treba dodatno provjeriti)
- ako poziv za objavljivanje rada stigne putem elektroničke pošte, najprije treba provjeriti kakvim je jezikom, stilom, pa čak i oblikom slova napisan.⁵⁵

Slijede prikazi nekih primjera predatorskih časopisa koji imaju ranije navedene neispravnosti.

Integrated Journal of British (IJBRITISH)

Integrated Journal of British (IJBRITISH) is a multidisciplinary, peer reviewed open access Journal. It will Publish Six times in a year. This is an open access journal which means that all content is freely available without any charges to the user or his/her institution. Users are allowed to read, download, copy, distribute, print, search, or link to the full texts of the articles in this Journal without asking prior permission from the publisher or the author. This is in accordance with the BOAI definition of open access.

IJBRITISH the only English Language Journal published all over world wide, is an international forum for scientists and engineers in all aspects of Scientific Research to publish high quality and refereed papers. Our motto to is to provide an international platform to the large volume of research work which in going on all around the world. Our mission is to update science latest knowledge. We are committed and promise to take this journal to greater heights.

We request all readers to submit articles for the upcoming issue. IJBRITISH authors for the guest editorship, reviewers, program for improving the journal quality and also sharing the innovative ideas. IJBRITISH publishing special issues from various National Conference, International Conference, Seminars, Bulk Publishing etc.

Slika 4. Dio teksta s početne stranice časopisa *Integrated Journal of British* na kojoj časopis više nije dostupan⁵⁶

Slika 4. prikazuje dio stranice časopisa *Integrated Journal of British*. Slika je preuzeta 2016. godine, a 2018. godine časopis više nije dostupan. Osim neobičnog naslova u kojem se odmah uočava da je nedorečen (*Integrirani časopis britanskog... čega?*), u tekstu koji opisuje časopis vidljive su pogreške. Primjerice neke riječi su, suprotno pravilima engleskoga jezika, napisane velikim početnim slovima (npr. *...it will Publish Six times...*). Postoje i druge pogreške i zatipci, primjerice: *Our motto to is to provide...*

Slika 5. prikazuje dio elektroničke poruke kojom se poziva na slanje radova za jedan od časopisa izdavača IOSR. U tome kratkom primjeru lako je uočiti nepravilne postupke koji odstupaju od ustaljene prakse koju provode ugledni časopisi:

- preopćenit naziv izdavača koji ne sadrži nikakve posebne karakteristike (*International Organization of Scientific Research* – u svijetu sigurno postoje brojne organizacije koje se na međunarodnoj razini bave znanstvenim istraživanjima)
- korištenje slova raznih veličina i boja

⁵⁵ Beall, Jeffrey. 2012. Predatory publishre. *Scientist*. (pristupljeno 15. ožujka 2018.).

⁵⁶ preuzeto s <http://www.ijbritish.com> 17. travnja 2016.

- korišćenje fonta *Comic Sans*, ali i drugih fontova unutar iste poruke
- spominjanje kratica i baza koje nisu objašnjene niti je na njih ponuđena poveznica (*UGC approved journal, AQCI 2017 Top 10 Journal Rating*)
- obraćanje samo muškoj populaciji (*Dear Sir,...*)
- navođenje DOI oznake (zapravo ovdje samo prefiksa) kao jamstva kvalitete – ta je oznaka izuzetno vrijedna, ali ne označava kvalitetu, ona jednoznačno identificira digitalne objekte
- prekratko razdoblje recenzije – rad se objavljuje samo deset dana nakon primitka

IOSR Journals

International Organization of Scientific Research
(IOSR)

(IOSR Journals are UGC Approved Journals)

Dear Sir,

We are happy to announce you that International Organization of Scientific Research Journals **have come under AQCI - 2017 Top 10 Journals Ranking**. It **was calculated on the basis of "Google Scholar Citation" of published articles**.

IOSR Journals got 9th Ranking by AQCI (African Quality Center for Journals) - Top 10 Journals Ranking.

IOSR Journals Indexing: Index Copernicus, Cross Ref (USA), NASA ads, ANED (American national Engineering Database), Google Scholar, Open- J Gate.

IOSR Journals provides DOI (Digital Object Identifier) to each article. IOSR Journals DOI is 10.9790.

Call For Paper: Important Dates

Submission last date:	15 th January 2018
Acknowledgment :	Within 24 hrs
Acceptance Notification:	After 10 days
Publication Date :	25 th January 2018

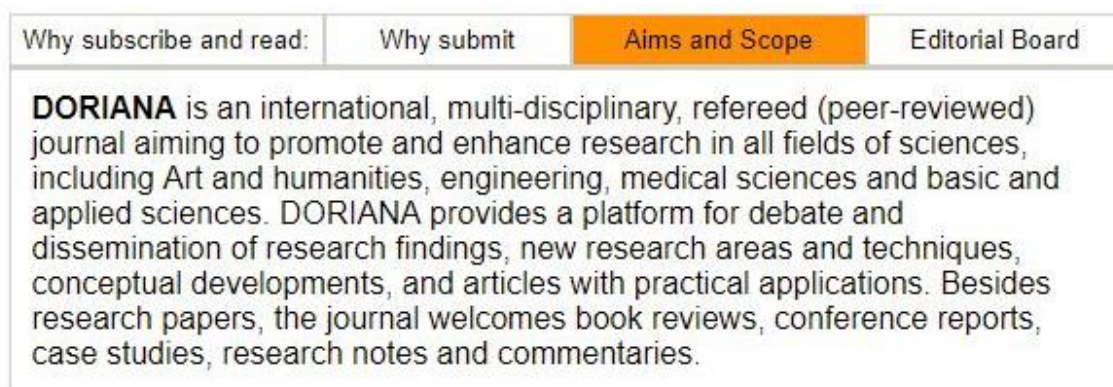
Regards,
Director General,
IOSR Journals: www.iosrjournals.org
(A Unit of International Organization of Scientific Research)
Mail id: support@iosrmail.org

Slika 5. Dio elektroničke poruke s pozivom autorima na objavljivanje radova u časopisima izdavača IOSR

Slika 6. Dio početne stranice lažnog časopisa *Doriana* na kojoj su i podaci o pravom časopisu⁵⁷

Slika 6. prikazuje primjer otetog časopisa (engl. *hijacked journal*). Naslov pravog časopisa je *Doriana* i izdaje ga Museo Civico di Storia Naturale Giacomo Doria u Genovi, u Italiji. *Izdavač* koji je oteo časopis, iskoristio je činjenicu da ugledni pravi časopis nije imao mrežnu stranicu. Na svojim stranicama koristi naziv uglednog časopisa i njegovu oznaku ISSN-a kako bi zavarao čitatelje i potencijalne autore i ostvario financijsku korist od objavljivanja radova. Pravi časopis pokriva područje prirodnih znanosti, a lažni časopis pokriva *sva znanstvena područja*⁵⁸. U časopisu je objavljen samo jedan rad – u ožujku 2018. godine dostupan je samo rad objavljen u *najnovijem broju* iz 2014. godine.

Slika 7. Opis područja koja obuhvaća lažni časopis *Doriana* koji je multidisciplinaran – pokriva područja umjetnosti, humanističkih znanosti, strojarstva, biomedicine⁵⁹...

Također, tvrdnja da je časopis *ISI indexed*⁶⁰ ne znači zapravo ništa. Ovdje se koristi kratica uglednoga instituta (International Scientific Institute, ISI) kojega je 1960. godine osnovao Eugene Garfield pokrenuvši niz bibliografskih baza koje i danas imaju veliki ugled, relevantne su i vrijedan su izvor informacija o citiranosti i korištenju znanstvenih časopisa⁶¹. U ovome

⁵⁷ preuzeto s <http://revistas-academicas.com/index.html> 15. ožujka 2018.

⁵⁸ Vidi Sliku 7.

⁵⁹ Isto.

⁶⁰ Vidi Sliku 6.

⁶¹ Macan, Bojan; Petrak, Jelka. 2015. Bibliometrijski pokazatelji za procjenu kvalitete znanstvenih časopisa. *Hrvatski znanstveni časopisi: iskustva, gledišta, mogućnosti*. Ur. Hebrang Grgić, Ivana. Školska knjiga. Zagreb. 37-53.

slučaju lažnoga časopisa nije sasvim jasno na što se odnosi kratica ISI jer postoji i niz drugih *institucija* koje namjerno zavaravaju korisnike koristeći sličan naziv i istu kraticu (npr. International Science Institute, ISI ili International Scientific Indexing, ISI). Na drugom se pak mjestu na stranici lažnog časopisa navodi da je indeksiran u nekim od najvažnijih repozitorija i elektroničkih baza podataka, ali se ne navodi u kojima⁶². Još jedan detalj koji upućuje na to da je riječ o lažnom časopisu jest podatak o kontaktu – izdavač pravog časopisa je muzej iz Genove u Italiji, adresa u Genovi navodi se i na početnoj mrežnoj stranici lažnog časopisa, ali kao kontakt adresa izdavača navedena je adresa u Meksiku u kojoj nije navedena točna ulica i kućni broj nego jedna gradska četvrt unutar Mexico Cityja.

Predatorski časopisi su vrlo vješti u varanju svojih korisnika pa treba biti na oprezu čak i kada su na popisu članova uredništva imena priznatih i uvaženih znanstvenika. Primjerice, časopis *Journal of Forensic Anthropology* kao glavnog urednika navodi uglednoga hrvatskog znanstvenika⁶³. Na temelju podataka na stranici časopisa nemoguće je otkriti da *časopis* zapravo nikada nije od tog znanstvenika tražio pristanak da bude glavni urednik. Svi njegovi pokušaji da ga se ukloni s *položaja* glavnog urednika ostali su bezuspješni, tj. nije bilo nikakvoga odgovora⁶⁴.

Zaključak

Internet je svjetska mreža koja je danas lako dostupna brojnim korisnicima pa tako i korisnicima školskih knjižnica. Oni uglavnom imaju svakodnevno pristup internetu, često i s mobilnih uređaja koje neprestano imaju uz sebe. Stoga mogu vrlo lako sami pretraživati i pronalaziti mnoštvo informacija. Međutim, nisu sve te informacije provjerene kvalitete. Navedeni su samo neki primjeri koji ukazuju na prijevare i kriminalne radnje vezane uz izdavaštvo znanstvenih časopisa. Knjižničari i znanstvenici teško mogu spriječiti takve radnje, ali mogu minimalizirati njihov štetan utjecaj na razvoj znanosti tako da nauče prepoznavati lažne informacije.

Školska knjižnica mora pomoći svojim korisnicima da nauče kako informacije pronaći, vrednovati i ispravno ih koristiti. Školski knjižničar mora biti svjestan svih mogućnosti, ali i opasnosti koje postoje na internetu. Korisnicima treba preporučivati samo provjerene i vjerodostojne izvore, a upozoriti ih na sve opasnosti korištenja neprovjerenih i lažnih informacija.

⁶² Vidi: Revistas Academicas. *Doriana Journal*.

⁶³ Vidi: OMICS International. *Journal of Anthropology Reports*.

⁶⁴ Gajović, Srećko. 2018. Otvoreni pristup i digitalno okruženje znanstvenih časopisa. *Otvorenost u znanosti i visokom obrazovanju*. Ur. Hebrang Grgić, Ivana. Školska knjiga. Zagreb.

Literatura

- Beall, Jeffrey. 2012. Predatory publishers. *Scientist*. (pristupljeno 15. ožujka 2018.).
- Beall's list. 2018. *Beall's list of predatory journals and publishers*. (pristupljeno 15. ožujka 2018.).
- Dabar. 2018. *Statistika*. Srce. Zagreb. (pristupljeno 15. ožujka 2018.)
- DOAJ. 2018. *Directory of open access journals*. (pristupljeno 15. ožujka 2018.).
- DOAR. 2018. *Directory of open access repositories*. (pristupljeno 15. ožujka 2018.).
- Gajović, Srećko. 2018. Otvoreni pristup i digitalno okruženje znanstvenih časopisa. *Otvorenost u znanosti i visokom obrazovanju*. Ur. Hebrang Grgić, Ivana. Školska knjiga. Zagreb.
- Hebrang Grgić, Ivana. 2014. Citatna prednost radova objavljenih u otvorenom pristupu. *Informacijska tehnologija u obrazovanju*. Ur. Lasić-Lazić, Jadranka. Zavod za informacijske studije Odsjeka za informacijske i komunikacijske znanosti Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. Zagreb. 155-169.
- Hebrang Grgić, Ivana. 2016. *Časopisi i znanstvena komunikacija*. Naklada Ljevak. Zagreb.
- Hrčak. 2018. *O Hrčku*. Srce. Zagreb. (pristupljeno 15. ožujka 2018.).
- Kurtz, Michael J. i dr. 2005. *The effect of use and access on citations*. Harvard-Smithsonian Center for Astrophysics. (pristupljeno 15. ožujka 2018.).
- Macan, Bojan; Petrak, Jelka. 2015. Bibliometrijski pokazatelji za procjenu kvalitete znanstvenih časopisa. *Hrvatski znanstveni časopisi: iskustva, gledišta, mogućnosti*. Ur. Hebrang Grgić, Ivana. Školska knjiga. Zagreb. 37-53.
- Pšenica, Davorka. 2017. 16. okrugli stol o slobodnom pristupu informacijama. *HKD Novosti 73*. (pristupljeno 15. ožujka 2018.).
- ROAR. 2018. *Registry of open access repositories*. (pristupljeno 15. ožujka 2018.).
- Škorić, Lea; Vrkić, Dina; Petrak Jelka. 2016. Current state of open access to journal publications from the University of Zagreb School of Medicine. *Croatian Medical Journal* 57/1. 71-76.